

MARI SĂRBĂTORI CREȘTINE DE IARNĂ

Calendarul creștin ne menționează în fiecare lună nume de sfinți sau de personalități ridicate la rang de mare cinstire, pe care trebuie să le amintim de fiecare dată cu respectul cuvenit martirilor. A încerca să vorbim despre toți cei care merită atenția și închinarea noastră respectuoasă, este practic imposibil în spațiul restrâns al unui articol. Ne oprim, totuși, astăzi, în drumul nostru complicat prin tainele și controversele istoriei și a religiilor, asupra câtorva momente importante ale lunilor de iarnă, sărbătoarea sfinților Mihail și Gavril, a Sântului Andrei și, desigur, a Crăciunului.

La 8 noiembrie îi serbăm pe Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril. Potrivit tradiției creștine și nu numai, Arhanghelii sunt entități superioare, ființe divine care au misiunea de a proteja oamenii, de a-i menține pe calea dreaptă, de a-i feri de ispitele îngerilor căzuți, cei care au fost alungați de lângă Creator și au devenit ființe satanice. Cei șapte arhangheli sunt: Gabriel, Mihail, Rafail, Chamuel, Jophiel, Uriel și Zadaquiel. Ei sunt percepuți ca scânteieri cu anumite culori specifice și simbolice. Astfel, Gabriel are o emanație de culoare albă iar Mihail emană culoarea albastră. Gabriel este considerat principalul Arhanghel, fiind mesagerul Domnului. Numele său înseamnă Dumnezeu este puterea mea. Se crede că el a fost cel care l-a inspirat pe profetul Moise să scrie Cartea Facerii sau

chiar întregul Pentateuh.

Mai apoi, Gabriel va fi mesagerul pedepsei divine ce a distrus cele două așezări depravate, Sodoma și Gomora. Tot el este cel care l-a învățat pe Iosif, fiul lui Iacob, 70 de limbi, pentru a putea conduce popoarele din Egipt. Profetul Daniel a fost anunțat și el de către Gabriel, despre întoarcerea evreilor din robia babiloniană, dar și despre viitorul acestui popor „ales”.

Mai târziu, preotul Zaharia, care nu avea urmași, este anunțat de Gabriel că va avea un fiu, Ioan, cel care avea să-l boteze pe Iisus, în apa Iordanului. Desigur, ar trebui să considerăm că cea mai importantă veste a fost cea în care, pe data ce astăzi este fixată pe 25 martie, arhanghelul Gabriel aduce Bunavestire Fecioarei Maria, că va deveni mamă a Fiului Lui Dumnezeu.

Momentul acesta a fost ilustrat în nenumărate icoane și picturi celebre iar, în la fel de celebrul film Iisus din Nazareth, Franco Zeffirelli a conceput această scenă reprezentându-l ca o rază de lumină albă și nu un fel de înger cu aripi imense, înveștmântat conform cu moda Evului Mediu, așa cum este prezentat de obicei în tablourile Renașterii. În Coran, Gabriel este pomenit sub numele de Djibril și se spune că este cel care s-a arătat profetului Mahomed, în timpul unei rugăciuni și i-ar fi dictat (sau cântat) întregul Coran (care tradus din arabă înseamnă „adresare” sau „recitare”). Să ne întoarcem atenția asupra celui de-al doilea mare Arhanghel, Mihail, al cărui nume, tradus, înseamnă „Cine este ca Dumnezeu”. El este principalul luptător împotriva lui Lucifer, îngerul căzut.

În cartea lui Daniel, dar și în Cartea Apocalipsei, se arată că Mihail ar conduce oștile cerești învingându-l pe Satana și în unele icoane este înfățișat cu piciorul peste balaur, simbolizând învingerea Răului. În secolele timpurii ale erei post christice, Arhanghelul Mihail a devenit protector al Sfântului Imperiu Roman și patron al Germaniei. Există multe speculații pe teme preluate din versetele biblice dar trebuie să subliniem faptul că ambii Arhangheli care sunt în fruntea cetei celor șapte, apar în toate cultele, iudaică (prin Tora), musulmană (prin Coran) și creștină (prin Biblie).

Credințele populare marchează ziua de 8 noiembrie prin tradiții și obiceiuri care, uneori, nu au legătură cu istoria sau măcar cu scrierile și convingerile religioase, ele devenind mai mult automatisme înecate în nebuloasa Timpului. În această zi se fac prăznuiri de bucurie, cântări de laudă și toate bisericile oficiază slujbe. În popor, săptămâna dinaintea zilei de 8 noiembrie este numită „săptămâna miriștii”, deoarece atunci se termină aratul și încep însămânțările de toamnă, în mersul ciclic și perpetuu, al lucrărilor agrare.

Cea de a doua săptămână este dedicată mării sărbători. În credințele populare se spune că Arhanghelul Mihail poartă soarele și luna, eliberând soarele vara, și slobozind gerul iarna (din studiile etnologului Ania Moldoveanu). Cu toate că Arhanghelul Gabriel a avut sarcina de a revela atâtea momente importante, totuși, în popor este mai apreciat Arhanghelul Mihail, pentru credința că el deține cheile Raiului, dar și ale Iadului, pentru că stă la căpătâiul bolnavilor și al muribunzilor, ferindu-i de pericolul ca sufletul lor să fie „înghățat” de Satana.

Dacă bolnavii sunt hărăziți vieții, se spune că Arhanghelul stă la picioarele lor. În popor se crede că cei doi Arhangheli sunt păzitorii oamenilor pe parcursul vieții lor iar după ce se trece hotarul care desparte viața de moarte, ei au sarcina de a asista la Judecata de Apoi. Datorită faptului că sunt și purificatorii caselor, multe familii îi aleg ca patroni spirituali. Sărbătoarea Arhanghelilor este punctată, în multe locuri, prin târguri, festivaluri, dansuri, mâncăruri specifice fiecărei zone. Toamna se termină și teoretic începe iarna, spre trecerea căreia Mihail se străduie să facă drumul mai lin. Se spune că această zi este mai caldă decât celelalte, motiv pentru care mai este numită „vara arhanghelilor”.

De ziua acestor Arhangheli, credincioșii se fereau să lucreze, pentru a nu-i supăra și a li se lua sufletele după ce mor. În acel moment, despre care nimeni nu știe când va veni, Arhanghelul Mihail duce sufletul în fața scaunului de Judecată, pentru a fi trimis acolo unde îi este locul pentru veșnicie, în Iad sau în Rai. De 8 noiembrie sunt „Moșii de Arhangheli”, se fac prăznuiri, se aduc ofrande de pomană pentru cei duși, se aprind lumânări pentru a lumina drumul în vecie, ca talismane de apărare, dar se aprind și pentru cei vii, pentru a fi protejați. Se cuvine să ne oprim și asupra Sfântului Andrei, „Cel dintâi chemat”, căci este Sfântul Ocrotitor al României.

Fiu al unui pescar din Galileia, Andrei era fratele lui Petru. Amândoi au fost alături de Ioan Botezătorul, atunci când acesta l-a văzut înaintând spre el pe Iisus și a rostit: „Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii”. Puțin mai târziu, cutreierând prin Galileia, Iisus i-a zărit pe cei doi frați pescuind și li s-a adresat: „Veniți după Mine și vă voi face pescari de oameni. Iar ei, îndată lăsând mrejele, au mers după El”. Andrei, alături de ceilalți ucenici, a fost martor al vieții lui Iisus, al minunilor pe care Le-a înfăptuit și a fost, poate, cel mai discret, atent și dăruit Acestuia. A

suferit, asistând la patimile Mântuitorului, l-a văzut ridicat pe cruce dar și înviat și ridicat apoi la Cer. La fel ca și ceilalți, Andrei, după ce a primit Duhul Sfânt, a rătăcit prin lume, ducând mesajul divin al lui Iisus. Astfel a ajuns și în Scitia - în Dobrogea, unde i-a creștinat pe strămoșii noștri. Sfârșitul său a fost, ca și al celorlalți apostoli, moartea ca martir, pe cruce, dar a ales crucea în formă de X, spunând că nu e demn să fie răstignit asemenea Domnului său. A murit în Patras, în Tracia. Se spune că la miezul nopții de Sf. Andrei se deschid cerurile și ies strigoii, spiritele morților care nu ajung în lumea de „dincolo” după înmormântare. În această noapte se fac vrăji și farmece.

Există credința că acum, de 30 noiembrie, lupul devine mai sprinten, își poate îndoi gâtul țeapăn și nimic nu scapă dinaintea lui. După cum se știe, lupul era un simbol important pentru daci, al căror stindard era un balaur cu cap de lup. De ziua Sfântului Andrei nu se lucrează în casă, altfel lupii vor da iama în vite. Nu se mătură, nu se duce gunoiul, nu se face curat nici măcar în grajduri, oamenii nu se piaptănă, nu se fac pomeni și nu se dă nimic împrumut. Este noaptea sfântă în care animalele vorbesc, dar e bine să nu fie auzite, căci cel ce le ascultă se spune că va muri.

Pentru a se proteja de „strigoii”, oamenii mănâncă usturoi și de asemenea se ung cu el, dar ung și ușile, scările, clanțele și coarnele vitelor. În unele zone din țară, se strâng mai multe fete, se pun pe masă câte o pâine, usturoi, rachi, acoperite cu o broboadă, și se păzesc toată noaptea, spre a nu fi furate. Spre dimineață lucrurile se împart, rachiul se bea și se ajunge la o adevărată petrecere, uneori chiar cu lăutari.

Dar unul dintre cele mai cunoscute obiceiuri este acela al aflării ursitului. Pentru a știi cine le va fi soț, fetele fac o turtă sărată din care mănâncă jumătate și cealaltă jumătate este pusă sub pernă. Ursitul va fi visat, aducând - sau nu - apă. Un obicei care se păstrează chiar și în mediile urbane, este acela de a pune grâu la încolțit, a cărui creștere simbolizează bunăstarea ce va veni în anul următor. Ziua Sfântului Andrei marchează debutul sezonului sărbătorilor de iarnă și este sărbătoare „cu cruce roșie”, din 1995. Categorie însă, cea mai mare sărbătoare de iarnă este Crăciunul.

Dar, ce reprezintă Crăciunul? Greu de spus, mai ales în epoca actuală, pentru că trebuie să despărțim cele două fațete ale acestui moment. Evident, prima și cea mai importantă semnificație este sărbătorirea nașterii Domnului Iisus Christos, deși nu s-a putut stabili cu certitudine nici data și nici locul acestei nașteri. Doar în două din cele patru Evanghelii se amintește despre acest eveniment important, în Evanghelia după Ioan se poate citi pasajul în care se spune „Și au zis iudeii către el: Încă nu ai cincizeci de ani și l-ai văzut pe Avraam?”. Pentru ca în Evanghelia după Luca să se afirme că „Iisus era ca de treizeci de ani când a început”. Evanghelia lui Matei amintește de măcelul copiilor, din timpul sângerosului Irod cel Mare, în timpul căruia Sfânta Familie, Maria, Iosif - tatăl adoptiv și pruncul Iisus s-au refugiat în Egipt pentru a se ascunde din fața soldaților, așa cum fuseseră sfătuiți de Arhanghelul Gabriel ce i se arătase în vis lui Iosif.

Este adevărat că exegeții mai severi fac legătura dintre acest moment și afirmația ulterioară: Ca să se împlinească cuvântul spus de Dumnezeu prin profetul, „din Egipt am chemat pe Fiul Meu”. Irod a murit în anul 4 î.Chr. Uciderea copiilor nou născuți putea fi comandată în jurul anilor 5-6 î.Chr. Dar, recensământul se pare că ar fi avut loc abia în anii 6 sau 7 d.Chr., ceea ce duce la o inadvertență totală. Dacă adăugăm că istoricul Iosif Flavius nu amintește de un eveniment atât de tragic, iată că ne aflăm într-o totală nebuloasă privind momentul nașterii Mântuitorului. Dar, cum s-a ajuns la data de 25 decembrie? Până prin secolul III, primii creștini încă păstrau anumite sărbători păgâne care se celebrau în jurul acestei date, perioadă în care se producea solstițiul de iarnă.

Se serba ziua de naștere a Soarelui, „Natalis Solis invicti”, prin petreceri nebunești. Împăratul Aurelian a decis, în anul 264, când saturnaliile au căzut pe 25 decembrie, ca această sărbătoare să fie ținută în întregul imperiu. Episcopul roman Hypolit a fost printre primii care au decis ca data de naștere a Domnului să fie coincidentă cu aceste momente în care populația era deja antrenată în marcarea unor zile de euforie. Abia în secolul IV însă, în anul 320, papa Iuliu I a declarat data de 25 decembrie ca fiind data nașterii lui Iisus iar în 325 împăratul Constantin cel Mare numește oficial ziua aceasta ca fiind ziua de naștere a Mântuitorului. Convenție sau nu, important pentru credincioși este că la această dată ei celebrează nașterea Mântuitorului, prin slujbe și ritualuri specifice, total diferite ca încărcătură spirituală de cealaltă fațetă a sărbătorii Crăciunului, cea comercială. Colindele sunt cele mai iubite manifestări populare prin care credincioșii își manifestă bucuria de a marca nașterea lui Iisus.

Dar, un moment important s-a petrecut dintr-o întâmplare, anume, momentul în care, datorită defectării orgii unei biserici austriece, în anul 1818, preotul parohiei a decis să compună câteva piese corale, acompaniate la chitară, spre a nu strica sărbătoarea. Una dintre aceste piese este celebrul „Silent night”, care se cântă și azi, peste tot în lumea creștină. În zilele de Crăciun, preoții umblă din casă în casă, aducând icoana nașterii Domnului și vestind astfel, întruparea în trup a Fiului lui Dumnezeu.

Momentul acesta este ca un fel de slujbă în afara bisericii, săvârșită în casele enoriașilor, anunțând că Dumnezeu devine om dar rămâne o entitate divină. În România, colindătorii încă păstrează tradiția mersului la casele creștinilor, unde li se oferă daruri și unde, un membru în vârstă din familia colindată, aruncă boabe de grâu și porumb peste colindători, pentru ca apoi acestea să fie date păsărilor din curte, ca să fie harnice la ouat. O altă parte din aceste semințe va fi semănată în brazde, amestecate cu celelalte semințe, pentru ca recoltele din anul viitor să fie bogate. Există convingerea, în unele sate, că dacă prima persoană care intră în casă de Crăciun este un bărbat, este un semn bun. Gospodinele pun din toate mâncărurile pregătite câte puțin într-o strachină, și înconjoară casa de trei ori, apoi conținutul e dat animalelor, pentru spor. Apa rămasă de la spălatul vaselor se dădea de băut vitelor.

Nu se împrumuta nimic din casă, iar focul și aluatul dospit erau bine păzite. Gunoii nu trebuia scos din casă până la Bobotează. Seara, toți cei din familie se așează în jurul mesei, cei vii dar se spune că și cei duși și până nu se termină toate felurile de mâncare nimeni nu are voie să se ridice, pentru că altfel nu va fi belșug în anul viitor. Numai un bărbat are voie să se ridice, ca să încuie ușile. În noaptea Crăciunului trebuie să fim atenți să nu se stingă focul și exista credința că cerul este deschis. Se știe că la români sărbătoarea este marcată de mese bogate, de cozonaci și colaci, fripturi, sarmale și alte bunătăți. Și iată cum ne desprindem de simbolul religios al acestei zile și ne îndreptăm către cealaltă fațetă a ei, cea economică, de sărbătoare comercială și nu în ultimul rând, de bucurie a copiilor și nu numai, căci aceștia primesc darurile de la Moș Crăciun, alături de adulții care și ei își fac daruri reciproc, spre bucuria și satisfacția comercianților.

Sărbătoarea de Crăciun a devenit în timp o sărbătoare laic-păgână, fiind îndepărtată, cu încetul, de simbolul de iubire pentru Dumnezeu și de cumpătare, bunătate, pace interioară. Mesele întinse și

exagerate ne duc cu gândul la ospețele bahice ale popoarelor precreștine, care aveau totuși ca motivație că zilele deveniseră scurte, întunecate și friguroase. Dar, trebuie să amintim aici și „saturnaliile”, care erau, la romani, momente de petreceri nebunești, aproape decadente, pe lângă care petrecerile de azi par aproape palide, sub crengile bradului încărcat cu globuri și cadouri.

Interesant este că de fapt alegerea bradului ca simbol al Crăciunului, a pornit de la precreștini, dar în timp s-a transformat, poate din momentele de început, în care un călugăr din Devonshire a venit în Germania pentru a propovădui cuvântul lui Dumnezeu și s-a folosit de forma triumfiulară a bradului pentru a simboliza Sfânta Treime. În anul 1510 Martin Luther a împodobit un brad cu lumânări, pentru a le explica copiilor modul în care strălucesc stelele pe cer. Ideea se pare că a plăcut și iată că a traversat secolele. Regina Victoria și Prințul Albert au contribuit și ei la popularizarea obiceiurilor de Crăciun, când au apărut în presă cu poze care îi arătau în jurul bradului, împreună cu copiii lor, în anul 1846.

Pe la jumătatea secolului al XIX-lea, obiceiul de a împodobi bradul de Crăciun a pătruns și în Țările Române, adus probabil de studenții care se întorceau din Europa, în special din Germania și Austria, știut fiind că Salzburgul este orașul care este literalmente „inundat” de decorațiuni de sărbătorile de iarnă. Regele Carol I sărbătorea Crăciunul destul de auster, dar chema la masă sute de copii, stătea de vorba cu ei și le împărțea daruri (cităm din volumul „Ceremonialul Curții Regale a României începând cu anul 1866”, scris de Alexandra Arnăutu). O legendă a bradului spune că pe drumul spre Egipt, Familia Sfântă a fost gata să fie prinsă de gărzile lui Irod. Ei au cerut ajutorul unui stejar, ca să-i ascundă, dar acesta s-a speriat și a refuzat.

Un mic brad însă, i-a acoperit cu ramurile și i-a salvat din calea soldaților. Recunoscătoare, Maica Domnului a binecuvântat bradul să rămână veșnic verde, să fie iubit de toți copiii și să aibă vârful în formă de cruce. Dincolo de credințe, de superstiții, de legende, de obiceiuri, fiecare cu simbolul și însemnătatea sa, important este că Lumea s-a schimbat și se schimbă în permanență, deși am fi tentați să spunem că, de fapt, nimic nu s-a pierdut, doar s-a transformat, accentuând cele rele și estompând-le pe cele bune, creionând mai puternic liniile întunecate ale firii umane care uită adesea că numai cumpătarea și întărirea benefică a structurii spirituale este cea care poate salva omenirea de la autocrucificarea pe Golgota propriei distrugerii.

Eugenia Duță